

Idäntalouksien katsauksia

Review of Economies in Transition

1993 • No. 9

5.11.1993

Julkaistu uudelleen 2002

Jarmo Eronen

Venäläinen ja suomalainen periferia:
Permin Komin ja Kainuun aluetaloudellista
vertailua

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos, BOFIT

ISSN 1235-7405
Uudelleenjulkaistu pdf-muodossa 2002

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos (BOFIT)

PL 160
00101 Helsinki
Puh: (09) 183 2268
Faksi: (09) 183 2294
bofit@bof.fi
www.bof.fi/bofit

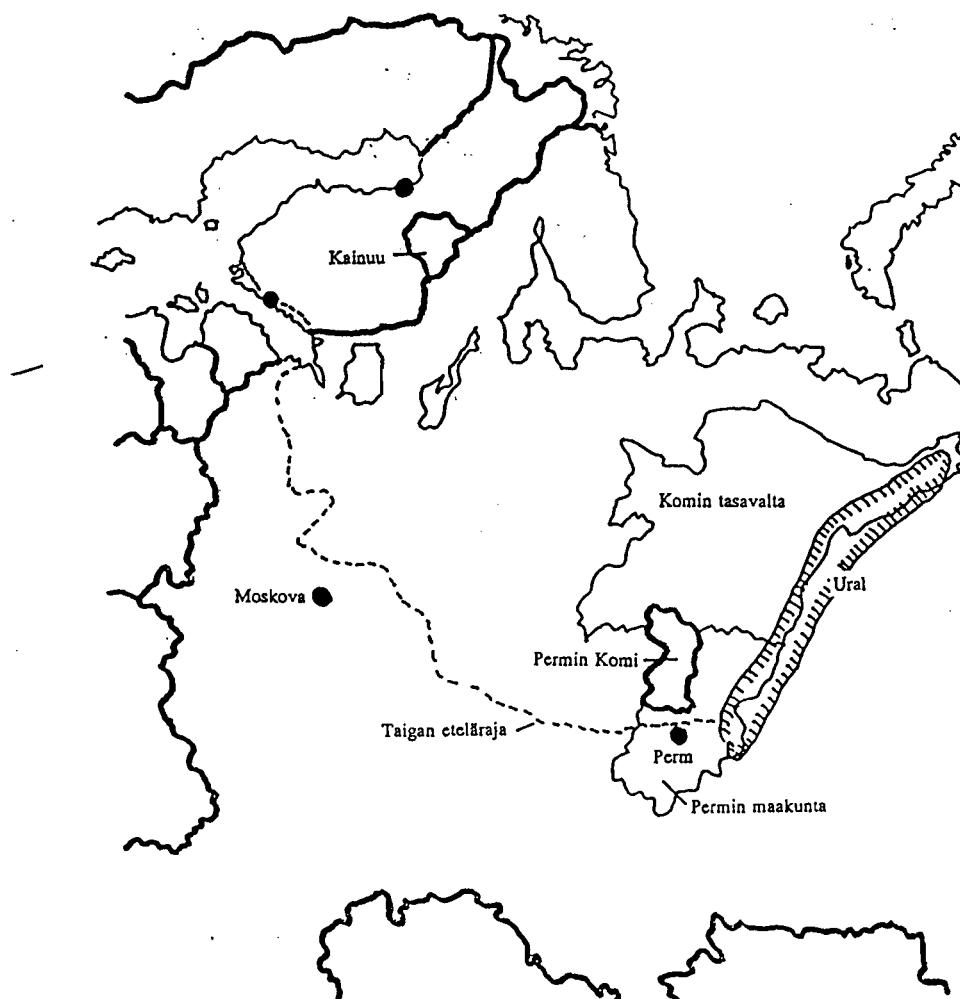
Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.

Venäläinen ja suomalainen periferia: Permin Komin ja Kainuun aluetaloudellista vertailua

1 Johdanto

Neuvostoimperiumin hajottua on myös kuva monoliittisesta, Moskova-keskeisestä suurvallasta tullut monin verroin monimuotoisemmaksi. Demokratisoituminen ja keskushallinnon rapautuminen ovat myös lisänneet paikallistason päättäjien valtaa omissa asioissaan ja resurssien käytössä. Täten Venäjää koskeva alueellinen tieto tulee yhä tärkeämmäksi samalla kun sen saanti on ratkaisevasti parantunut (tilastoinnin tarkkuudessa voi tosin olla pahojakin puutteita).

Seuraavassa tarkastellaan erästä Euroopan puoleisen Venäjän periferiaa, Permin Komia, taloudellisena yksikkönä ja verrataan sitä suomalaiseen periferiaan, joksi on valittu Kainuu. Tutkielman lähtökohtana on kirjoittajan elokuussa 1992 Permin Komiin tekemä tutkimusmatka, josta saatuja vaikutelmia ja aineistoja on täydennetty tuoreemmalla materiaalilla.

1.1 Periferian käsitteestä

Taloudellinen kasvu tai taantuma on aina myös alueellinen prosessi ja kehityksen alueelliset erot ovat merkittävä poliittinen tekijä valtioiden tai laajempien alueyksiköiden kohtaloissa. Eräitä alueellisen kehityksen perusrakenteita ovat keskusten ja periferian väliset erot ja jännitteet. Näiden käsitteiden sisältö ei ole yksiselitteinen. Keskukset voivat olla kaupunkeja tai myös laajempia ydinalueita, keskuksinkin yleensä asettuvat jonkinlaiseen hierarkiaan alkaen valtakunnan keskuksista maakunta- ja kuntakeskuksiin. Kullakin keskuksella on omat takamaansa, periferiat. Niilläkin voi olla oma hierarkiansa riippuen niiden alueellisesta rakenteesta, infrastruktuurista, tulotasosta tai muista sosio-ekonomisista muuttujista. Voidaan ottaa myös avuksi käsite puoliperiferia jonkinlaisena välialueena.

Periferian selvinä tuntomerkkeinä voidaan pitää seuraavia:

- siellä ei ole korkean hierarkiatason kaupunkikeskusta
- etäisyys tällaisiin keskuksiin on pitkä
- talouselämän rakenne on alkutuotantopainotteinen ja yksipuolinen, paljon tuotteita viedään jalostamattomana muualle
- tulotaso on (usein) keskimääräistä alhaisempi

Keskusten ja periferioiden nimeäminen yksiselitteisten mittareiden avulla ei ole helppoa. Euroopan mittakaavassa voidaan muun muassa pohjoista havumetsävyöhykettä pitää periferiana. On tyypillistä, että suuret valtakunnalliset keskuksset Pietari, Helsinki, Tukholma ja Oslo sijaitsevat tämän vyöhykkeen eteläreunalla ja lisäksi satamakaupunkeina suuntautuvat metsävyöhykkeestä ulospäin. Myöskään ei Euroopan puoleisella Venäjällä yksikään miljoonakaupunki sijaitse selkeästi tällä vyöhykkeellä, Nizhnij Novgorod ja Perm jäävät juuri sen eteläpuolelle.

Taigavyöhykkeelle on tyypillistä, että teollisuus on painottunut puunjalostus- ja kaivannaisaloille. Tämä näkyy ehkä selvemmin Venäjällä kuin Pohjoismaissa, joissa voidaan erottaa teolliselta rakenteeltaan monipuolinen puoliperiferia (esim. Suomessa Pori–Imatra-linjan eteläpuolelle jäävä alue). Täällä epäilemättä läheisyys markkinoihin muun muassa vientisatamien kautta on edistänyt diversifiointia. Selvää periferiaa Suomessa edustavat itäiset ja pohjoiset maakunnat. Näiden joukosta on valittu Kainuu alueeksi, jota vertaillaan seuraavassa venäläisen periferian, Permin Komin, aluetaloudelliseen rakenteeseen ja kehitykseen.

2 Hallinnollinen asema, luonnonolot, luonnonvarat

Kainuu ja Permin Komi (virallisesti Komi-Permjakkien autonominen piirikunta) ovat suhteellisen nuoria alueyksiköitä hallinnollisessa mielessä vaikka niiden alueellinen identiteetti onkin muotoutunut jo ammuin. Hallinnollisessa hierarkiassa molemmat ovat alistettuja läänitasolle, jota vastaa Venäjällä oblast'. Nämä ovat tosin paljon suomalaisia läänejä suurempia. Seuraavassa käännetään venäjän oblast' sanalla maakunta.

Kainuu on osa Oulun lääniä, Permin Komi Permin maakuntaa. Kummallakaan tarkasteltavista alueista ei ole selkeitä luonnollisia rajoja ympäristöön nähden. Kainuu on vanha historiallinen maakunta, joka on muotoutunut talousalueeksi nousematta kuitenkaan pienen väestömääränsä takia lääniksi. Kainuun maakuntaliitto perustettiin 1952.

Permin Komi hallinnolliset rajat on sen sijaan muodostettu kansallisin perustein etupäässä eteläisten komien asuma-alan mukaan. Permin Komi muodostettiin 1925 mutta sen aluetta laajennettiin vielä 1931 ja 1959 (ks. Tillo 1987, 37). Pohjoisemmille komeille eli syrjääneille oli muodostettu oma autonominen maakunta 1921, joka nostettiin autonomiseksi tasavallaksi 1936 (Lallukka 1990, 61–62). Neuvostovaltion kansallisuuspolitiikan kannalta on tässä kiintoisaa se, että komit hajoitettiin kahteen hallintoalueeseen vaikka sekä kielen että asutuksen levikin suhteen heidät olisi voitu myös yhdistää. Hajoita ja hallitse on ilmeisestikin ollut tämän politiikan motiivina.

Permin Komi on sekä pinta-alaltaan että asukasluvultaan noin kolmasosan Kainuuta suurempi, väestön tiheys on lähes sama. Kainuu on pinta-alaltaan suurempi kuin Slovenia ja Permin Komi suurempi kuin Belgia ja Albania.

	Pinta-ala km ²	Väkiluku 1992	Asukastiheys
Permin Komi	32 900	160 000	5 henk/km ²
Kainuu	24 500	98 000	4 "

Permin Komi sijaitsee noin 500 km etelämpänä ja lähes 1 000 km idempänä kuin Kainuu. Vuoden keskilämpötiloissa ei ole suurta eroa mutta kasvukausi on Permin Komissa lämpimämpi ja pitempi. Myös vuoden sademäärä jää alhaisemmaksi. Permin Komin ilmasto on melko lähellä Etelä-Karjalaa.

Molemmat alueet kuuluvat havumetsävyöhykkeeseen ja puulajit ovat pitkälti samat erona se, että Permin Komissa esiintyy myös pihtakuusta sekapuuna. Metsänhoito pyrkii edistämään kuitenkin tavallisen kuusen kasvua, joka onkin yleisempi puu. Männikköjä on tällä suhteellisen vähän, päin vastoin kuin Kainuussa, jossa ne edustavat yli puolta puustosta. Permin Komissa kuten muuallakin Pohjois-Venäjällä havupuiden hakkuualoille on noussut laajoja koivikoita.

Kainuussa koivun osuus puustosta on pienempi, noin 15 %. Kainuulle ovat tyypillisiä laajat suot, joista osa on ojitettu metsää kasvamaan. Permin Komissa soistuminen on selvästi vähäisempää.

Kaivannaisista esiintyy rautamalmia molemmilla alueilla mutta louhinta on lopetettu. Permin Komista on löydetty öljyesiintymiä mutta poraustoimintaa ei ole toistaiseksi aloitettu (ks. Geografija Komi..., 1992, 13).

Kainuussa järvien merkitys maisemassa on huomattava, ne edustavat 12 % maakunnan pinta-alasta. Permin Komissa on järviä vähän, vesistösystemissä on hallitsevana Kama sivujokineen.

Permin Komissa erottuu viljava etelä karusta, hiekkaperäisestä pohjoisosasta. Valtaosa viljelysmaasta ja myös asutuksesta sijaitsee etelässä, jonka raja kulkee Jurlan kohdalla. Kainuussa ei vastaavaa etelä-pohjoinen vyöhykkeisyyttä ole havaittavissa.

Kainuun ja Permin Komin vertailussa on aina muistettava alueiden erilainen asema verrattuna valtakuntaan kokonaisuudessaan. Kainuun osuus Suomen väkiluvusta on lähes 2 % ja Oulun läänin väkiluvusta 22 %. Permin Komi edustaa vain 0,1 % Venäjän ja 5 % Permin maakunnan väkiluvusta. Nämä luvut kertovat jotain alueiden poliittisesta voimasta. Permin Komissa sitä epäilemättä heikentää vielä etninen tekijä: enemmistönä on maa- ja metsätaloudesta elävä kansa, jonka kirjakielikin vakiintui vasta tällä vuosisadalla. Tosin piirikunnan perustaminen 1925 tähtäsi komien kulttuurin ja talouden nostamiseen, mutta tämä politiikka jäi melko lyhytaikaiseksi. Permin komit oli sitä paitsi hallinnollisesti eristetty muista komeista ja jätetty venäläisenemmistöisen Uralin, myöhemmin Permin maakunnan hallintaan. Kun Permin Komilla ei ollut poliittista voimaa eikä ainutlaatuisia resursseja pystyivät venäläiset naapurialueet pelaamaan itselleen ne investoinnit, jotka oli alkuun tarkoitettu hyödyttämään Permin Komia. Niinpä vielä 1930 oli olemassa suunnitelmia rakentaa piirikuntaan rautatie, vesivoimala, kaksi paperitehdasta, tiilitehdas ja muutakin teollisuutta. (Parma 27.6.1992.) Investoinnit suunnattiin kuitenkin muualle, muun muassa vesivoimala ja kaksi paperitehdasta (Krasnokams 1936 ja Solikamsk 1940) rakennettiin Kaman keskijuoksulle, jonne vielä 1958 valmistui kolmas Permin paperitehdas. (Ks. Eronen 1984, 153–154.) Permin Komin kohtalo raaka-aineperiferiana oli sinetöity.

3 Väestö, asutus

Periferialle tyypillisesti on kummankin alueen väestö määrä taantunut, syynä poismuutto. Syntyvyys on ollut sekä Permin Komissa että Kainuussa pitkään maiden keskitasoa korkeampaa. Permin Komissa väkiluvun väheneminen alkoi jo 1950-luvun lopulla ja oli voimakasta etenkin 1970-luvulla, hidastuen myöhemmin. Vuodesta 1990 lähtien on ollut jopa lievää kasvua. Väheneminen on kohdistunut maaseutuun, kaupunkiväestö (Kudymkar, Jusva, Gainy) on jatkuvasti kasvanut. Komien osuus väestöstä on myös hieman lisääntynyt.

Kainuussa väestönkasvu jatkui 1960-luvun puoleenväliin, jonka jälkeen alkoi vuoteen 1975 saakka jatkunut väheneminen. Uusi nousu kesti vuoteen 1983 saakka, sen jälkeen on väkiluku taantunut. Myös Kainuussa on väheneminen koskenut maaseutua, kaupungit (Kajaani, Kuhmo) ja suurimmat taajamat ovat koko ajan kasvaneet.

Taulukko 1. Väkiluvun kehitys 1960–92

vuosi	Kainuu		Permin Komi		Komien osuus %	
	1000 henk.	%	1000 henk.	%		
1960	107	100	235	100	59	
1970	101	94	212	90	58	
1975	98	92	184	78	58	
1980	99	93	171	73	62	
1985	99	93	164	70	62	
1992	97	91	160	68	60	

Lähde: Tillo 56/1987, Lallukka 15/1992.

Taajamien suhteen on muistettava, että maaseutuasutuksen tyypit poikkeavat toisistaan Suomessa ja Venäjällä. Kainuussa on haja-asutus ollut vallitseva, Permin Komissa taas tiiviisti rakennetut kylät. Täällä on viljelijäväestökin asunut taajamissa, ei tosin palvelutasoltaan kaupunkimaisissa, päin vastoin kuin Suomessa.

Suuri muutto maaseudulta sattui sekä Kainuussa että Permin Komissa samaan kauteen, 1960- ja 1970-luvuille vaikka se on jatkunut senkin jälkeen. Myös prosessiin liittyvä kaupungistuminen on ollut samansuuntaista. Nämä yleiset trendit kätkevät alleen kuitenkin melkoisia eroja. Suomessa maaseutuasutuksen taantuminen on pääosin lähtöisin yksittäisen viljelijän päätöksestä lopettaa maatilana pito. Seurauksena on ollut haja-asutuksen vähittäinen harveneminen ja palvelutason heikkeneminen, vastaavasti vahvimpien taajamien voimistuminen. Yleinen talous- ja aluepolitiikka on pyrkinyt hidastamaan maaseudun autioitumisprosessia maatalouden tukijärjestelmillä, jonka yksi seuraus on ollut maatalouden pitkään jatkunut ylituotanto.

3.1 Maaseudun asutuspolitiikka Permin Komissa

Venäjällä maatalous- ja asutuspolitiikka kietoutuvat myös toisiinsa mutta eri lailla kuin Suomessa. Maatalouspolitiikka on jatkuvasti pyrkinyt tuottavuuden ja tuotannon lisäämiseen koska ylituotannosta ei ole ollut pelkoa. Alhaiseen tuottavuuteen liittyy korkea kustannustaso ja neuvostosysteemissä tähän ongelmaan haluttiin puuttua maaseutuasutusta "rationalisoimalla". 1960-luvulla alettiin Neuvostoliitossa yhä enemmän puhua "kylistä vailla tulevaisuutta" (neperspektivnye derevni), liian pienistä kylistä, joiden palvelutason ylläpito tuli yhteiskunnalle liian kalliiksi. Myös alettiin todistella, että pieniin kyliin ei kannattanut rakentaa sellaisia monen sadan lehmän suurnavetoita, joita pidettiin yhteen aikaan kannattavina. Tuloksena oli, että jopa 2/3 Neuvostoliiton kylistä katsottiin olevan tulevaisuutta vailla (Sovremennoje selo..., 1989, 39). Erikoisen paljon tällaisia kyliä oli harvaanasutulla Keski- ja Pohjois-Venäjällä. Komentotalouden logiikan mukaan pienten kylien sulkeminen alkoi ja se jatkui aina 1980-luvulle saakka.

Permin Komi kuuluu siihen Pohjois-Venäjään, jossa valtaosa kylistä kuului lopetettaviin. Ohjelmaa alettiin toteuttaa 1960-luvulla, jolloin kyliä oli yli 1200. Vuoteen 1979 mennessä niiden määrä oli alentunut 827:ään mutta supistuminen jatkui vielä joskin hitaammin, päätyen lopulta 741 kylään (ks. Geografija Komi ..., 1992, 104).

Taulukko 2.

Permin Komin kylien kokorakenne 1979–89

Kylän asukasluku	Kylien lukumäärä		Osuus väkiluvusta %	
	1979	1989	1979	1989
alle 50	252	332	5	7
51–200	422	282	34	26
201–500	106	82	25	24
501–1000	33	30	17	18
1001–	14	15	19	25
Yht.	827	741	100	100

Lähde: Naselenie Komi...1981, taul. 10–11; Seppo Lallukan aineistot.

Tarkoitus oli, että kotikylistään lähteneet olisivat siirtyneet kehityskelpoisiin taajamiin ja jatkaneet niissä etupäässä maatalouden parissa. Vain osa teki näin, useimmat siirtyivät kaupunkeihin tai muuttivat muualle Neuvostoliittoon. Jäljelle jäi noin 530 haamukylää, joista osa rakennuksista siirrettiin uusille asuinsijoille.

Tapahtunut kehitys ei ole johtanut maaseututaajajamien vahvistumiseen. Vuonna 1959 kylän keskimääräinen asukasluku oli 160 henkeä (Geografija Komi... 1992, 98), vuonna 1989 150 henkeä. Vuodesta 1979 lähtien on kaikkein pienimpien, alle 50:n asukkaan kylien määrä on kasvanut huomattavasti, mutta toisaalta on havaittavissa keskittymistä, koska väkiluku yli 1 000 hengen kylissä on jossain määrin lisääntynyt.

1980-luvulla tätä asutuspolitiikkaa on pidetty virheenä, etenkin seurauksiltaan maataloustuotantoon. Autioituneet kylät merkitsivät myös hylättyjä peltoja, lisäksi prosessiin liittynyt suuryksikköjen (navettojen ja sikaloiden) suosiminen ei ole

lisännyt tuottavuutta. Epäonnistunut, keskusjohtoinen asutuspolitiikka on epäilemättä yhtenä syynä Permin Komin maatalouden heikkoon kehitykseen parin viime vuosikymmenen ajalta.

Viimeaikaiset kehityssuunnat, jotka pyrkivät perheviljelmien elvyttämiseen, ehkä aloittavat päinvastaisen asutusprosessin takaisin pieniin kyliin. Paljon rakennuskannasta on siellä jo tuhoutunut mutta osa on vielä käyttökelpoista.

Permin Komin kylät voidaan yleensä jakaa pääelinkeinoon mukaan maataloustai metsurikyliksi tai sellaisiksi, joissa molemmat ovat tasavahvoja. Tiheämmin asutetulle etelälle ovat tyypillisiä maatalouskylät, joissa asuukin 70 % alueen maaseutuväestöstä. Pohjoisessa on muutama kymmenen metsurikyliä, joista neljässä suurimmassa on yli 1 000 asukasta kussakin (Geografija Komi ..., 1992, 105).

Pohjoisille periferioille yhteiset trendit, väkiluvun väheneminen, maaltapako ja kaupungistuminen ovat tyypillisiä myös Permin Komille ja Kainuulle. Permin Komissa toteutettu keskusjohtoinen pikkukylien tyhjennys johti kuitenkin odottamattomiin ongelmiin: rajuun poismuuttoon ja maatalouden taantumisilmiöiden vahvistumiseen.

Kainuussa väkiluku on myös taantunut mutta paljon hitaammin. Vuosina 1960–90 Permin Komin väestö väheni 30 % mutta Kainuun vain 10 %. Suomessa, jossa on maatalouden ylituotantoa, ei viljelijäväestön vähenemiseen liittyvä tuotannon taantuminen ole aiheuttanut elintarvikkeiden huolto-ongelmia kuten tilanne on ollut Venäjällä.

On huomattava, että molemmilla alueilla maaseutuväestön kehitys liittyy myös metsätyövoiman kysyntään. Permin Komissa hakkuiden taantuminen liittyneenä mekanisointiin on merkinnyt työvoiman pienempää tarvetta metsissä. Kainuussa metsätyövoiman väheneminen on liittynyt töiden nopeaan koneistamiseen koska hakkuumäärät eivät ole taantuneet.

3.2 Taajamat

Permin Komissa on käyvän luokittelun mukaan neljä kaupunkia, lisäksi siellä on kolme kaupunkimaista taajamaa. Kainuussa on kaksi kaupunkia ja kahdeksan kuntakeskusta.

Taulukko 3. Suurimmat keskukset ja niiden väkiluku 1990

Kainuu		Permin Komi	
Kajaani	33 000	Kudymkar	33 800
Kuhmo	7 500	Gainy	4 900
Suomussalmi	6 000	Pozhva	4 800
Sotkamo	4 700	Maikor	4 300

Lähde: Tshislennost' naselenija Sojuznyh ... 1991, 186–187, Kainuun tilastokatsaus 1993, 7.

Permin Komissa ilmoitetaan kaupunkiväestön osuudeksi 30 %. Kainuussa se on noin 65 % (ks. Geografija Komi..., 1992, 98, Kainuun seutusuunnitelma 2010, 1988, 137), mutta luokitteluperusteet eivät ole samat. Suomessa sellaiset keskukset

kuin Jurla, Kosa ja Kotshevo luultavasti laskettaisiin kaupungeiksi, joten tämän mukaan Permin Komin kaupunkiväestön osuus nousisi yli 40 %:n.

Permin Komin kaupungit eivät kunnallistekniikaltaan tai palvelutasoltaan vastaa Venäjän kehittyneimpiä osia puhumattakaan olosuhteista lännempänä. Niinpä Kudymkarissakin vielä 400 perhettä pitää omaa lehmää (Lallukka 1992, 16).

3.3 Työvoima

Työvoiman elinkeinorakenteen kehitys kulki 1980-luvulla saman suuntaisesti Kainuussa ja Permin Komissa: maa- ja metsätöistä elantonsa saavat vähenivät, teollisuus ja palvelusektori lisäsivät työvoimaansa. Kuitenkin työvoiman jakautumisessa elinkeinojen kesken on suuria eroja: Permin Komissa valtaosa on vielä kiinni materiaalisessa tuotannossa kun Kainuussa palvelusektori työllistää suurimman osan.

Taulukko 4. Työvoiman jakauma elinkeinoittain

	Kainuu 1990		Permin Komi 1989	
	%	henkeä	%	henkeä
Maatalous	11	4 400	27	19 700
Metsätalous	3	1 300	2	1 400
Teollisuus	15	5 770	31	23 000
Rakentaminen	8	3 030		
Kuljetus, tietoliikenne	6	2 480	10	7 400
Muut palvelut	57	22 320	30	22 100
Yhteensä	100	39 300	100	73 600

Lähde: Geografija Komi- ..., 1992, 100, Kainuun tilastokatsaus 1993, 15.

Taulukon elinkeinojaottelu on suunnilleen vastaava Suomessa ja Venäjällä poikkeuksena metsätalous. Siihen Venäjällä ei lasketa puun korjuuta, joka kuuluu teollisuuteen.

4 Liikenneyhteydet

Permin Komin periferisyys näkyy ehkä selvimmin huonoissa liikenneyhteyksissä. Ero on melkoinen sekä Venäjän ydinalueeseen että Kainuuseen verrattuna. Kainuun tiestö on hyväkuntoista, taajamat on yhdistetty kestopäällysteteillä. Rautatiet liittävät maakunnan läänikeskukseen, etelään, pohjoiseen sekä Venäjälle. Tosin maakunnan toinen kaupunki Kuhmo on ilman rautatietä. Vesireittien merkitys muun muassa uiton muodossa on vähäinen ja yhä taantuva. Henkilöliikenteessä lentoyhteyksillä Kajaanista valtakunnan keskuksiin on tärkeä merkitys.

Permin Komi on rautateiden ulkopuolella, Kudymkarista on lähimmälle asemalle 100 km. Maaliikenne jää siten huonokuntoisen tiestön varaan. Kestopäällystettyjä teitä oli 1992 noin 200 km, mutta päällystystyöt jatkuvat muun muassa liettualais-amerikkalaisen yrityksen toimesta. Sen tehtävänä on rakentaa vuoteen 1999 mennessä 180 km kestopäällystetietä, josta yritys saa maksuksi 750 000 m³ raakapuuta. Sopimus on herättänyt myös paljon vastustusta niiden parissa, jotka ovat huolissaan metsävarojen riittävydestä (Parma 26.11.1992). Soratiet täyttävät tehtävänsä kuivana aikana mutta ne ovat kulkukelvottomia kelirikkoaikana, joka kestää sekä keväällä että syksyllä kuukauden. Hevoset ovat käyttökelpoisia näissä oloissa, tästä ehkä osittain johtuu niiden suuri määrä (ks. taulukko 6).

Kuljetussektorin valtasuonia onkin Kama muutamane sivujokineen (Kosa, Vesljana, Inva, Lolog) (ks. Geografija... 1992, 86). Näitä pitkin uitetaan valtaosa puutavarasta Solikamskin ja Permin tehtaille. Vastaavasti toimitetaan laivoilla melkoinen osa Gainyn ja muiden pohjoisen taajamien tarvikkeita. Jokikuljetusten pääongelma on kausiluontoisuus; ne on keskitettävä keväälle korkean veden aikaan, jolloin esimerkiksi Kaman pinta nousee noin 5 metriä. Niinpä nippu-uittokausi kestää vain noin kolme viikkoa. Valtaosa puusta onkin kuljetettu, irtouittona, joka on mahdollista kolme kuukautta vuodessa. Irtouiton ongelma on uppotukit, jotka ovatkin kymmenien vuosien ajan pilanneet Permin Komin ja muun Pohjois-Venäjän jokia (muun muassa kalojen kutupaikkoja). Lisäksi tulee vielä puuhävikki. Irtouitto on määrätty lopetettavaksi vuoteen 1995 mennessä, mutta tämä on tuskin realistista, koska se edellyttäisi tiestön ja autokaluston ratkaisevaa paranemista jotta vastaavat puumäärät pystyttäisiin toimittamaan.

Jokiliikenteellä on myös keskeinen vaikkakin vähenevä merkitys syrjäisempien taajamien huoltamisessa. Niinpä Gainyssa käytetyistä tavaroista 30 % tuli Kamaa pitkin 1992. Nämäkin toimitukset ovat mahdollisia vain kevätpurjehduskauden aikana, jolloin täytyy kuljettaa koko vuoden laivattava tarve. Jokiväylä muodostaa myös Permin Komin luontevimman väylän ulkomaan markkinoille. Kaman kautta on pääsy Venäjän joki- ja kanavasysteemiä pitkin sekä Suomenlahdelle että Mustalle merelle.

Lentoyhteyksillä on pyritty jossain määrin kompensoimaan maaliikenteen puutteita. Useista taajamista on lentolinja Permiin ja Kudymkarista ajoittain myös Syktyvkariin.

Liikenneverkon suhteen Permin Komi on pahasti jälkeenjäänyttä aluetta. Suurimmat tavaravirrat ovat kulkeneet jokia pitkin, jotka ovat pystyneet täyttämään tehtävänsä, raakapuun uiton. Jokireiteillä on ollut myös keskeinen asema pohjoisten taajamien huollossa, mutta on selvä, että muun muassa elintarvikkeiden saannin pitäisi olla ympärivuotista, mihin jokiväylät eivät anna mahdollisuutta. Kudymkar ympäristöineen ja kestopäällystettyine teineen on tässä paremmassa

asemassa. Tiestöä kuitenkin parannetaan jatkuvasti kestopäällystämällä. Tienrakentamisen painopiste on reitillä Gainy–Kosa–Solikamsk, jolle tulevaisuudessa voidaan siirtää osa nyt uitettavasta puusta. Kuten jo mainittiin, neuvostovallan aikana haluttiin Permin Komi eristää muista komeista pohjoisessa eikä sinne vievää kunnollista yhdystietä ole rakennettu. Viime aikoina on yhä enemmän alettu keskustella tästä yhdystiestä, jonka pituus olisi 37 km. Tämä ei yksin ratkaisisi yhteyksiä pohjoiseen sillä keväisen korkean veden takia ei Kamaan ole Gainyn alueella voitu rakentaa siltaa.

Teollisen kehityksen kannalta tärkeää rautatietä ei sen sijaan ole suunnitteilla. Kainuussa liikenneinfrastruktuuri on jo rakennettu, suunnitteilla on enää pieniä parannuksia kuten Iisalmi–Kajaani–Kontiomäki–Oulu-radan sähköistys ja joitain tieoikaisuja (ks. Kainuun maakuntasuunnitelma, 1992, 39).

5 Maatalous

Taigavyöhykkeessä viljelijä joutuu kamppailemaan samantapaisia luonnonoloja vastaan sekä Kainuussa että Permin Komissa. Taloudellinen ympäristö ja koko yhteiskunta ovat kuitenkin hyvin erilaiset. Kainuulainen viljelijä toimii markkinoilla, joille on ollut tyypillistä jatkuvat ylituotanto. Permin Komissa näitä ongelmia ei ole tunnettu paitsi 1992, jolloin jakelusysteemin romahtamisen takia syntyi pullonkauloja. Yhteistä on ollut maatalouden runsaat tukipalkkiot molemmissa maissa. Molemmilla alueilla viljelijät joutuvat varautumaan melkoisiin muutoksiin: Suomessa markkinoiden avautumisen, Venäjällä markkinatalouden ja yksityistämisen seurauksena.

Kainuussa lämpösumma jää liian alhaiseksi kilpailukykyiselle viljanviljelylle. Voimakkaiden tukipalkkioiden avulla rehuviljaa tosin kasvatetaan jossain määrin. Nautakarjan hoito, joka perustuu omaan rehuun (nurmet, heinä, vilja), on ainoa realistinen tuotantosuunta. Kainuun maatilat jäävät sekä peltopinta-alan että hehtaarisatojen puolesta alle maan keskitason. Peltoa on tilaa kohti noin 9 hehtaaria (koko maassa 15). Rehuviljan (ohran ja kauran) hehtaarisadot ovat noin 2 000 kg kun maan keskiarvo on 3 300 kg.

Kainuussa pellon osuus koko maapinta-alasta jää noin 2 %:iin. Kiinnostavaa kyllä uuden pellon raivaus jatkui täälläkin vielä 1980-luvun ajan. 1990-luvulla on peltoa yhä enemmän otettu pois viljelyksestä. Metsästä saadulla tulolla on Kainuussa tuntuva merkitys, maatilojen keskimääräinen metsäpinta-ala on 60 ha.

Permin Komin maatalous toimii suotuisemmissa luonnonoloissa kuin Kainuu, pellon osuus pinta-alasta on 10 % eli enemmän kuin Suomessa. Laajoja peltoaukeita on etenkin pääkaupungin Kudymkarin eteläpuolella. Tuotanto on pääosin keskittynyt 56 kollektiivitalan käsiin, yhdellä tilalla on keskimäärin 5 800 ha peltoa ja jonkin verran metsää. Yksityisviljely on hitaasti juurtumassa, kesään 1992 mennessä oli perustettu 252 yksityistilaa, joiden hallussa oli 4 % peltoalasta (Parma 30.6.1992).

Kasvukauden lämpösumma on riittävä viljan kasvatukselle mutta melkoinen osa pellostä on niittyinä ja heinämaina, kuten kaikkialla Venäjällä. Viljalla on runsas puolet pellostä, päätuote on kaura, seuraavina ohra ja vehnä.

Permin Komi on osa Venäjän tehotonta maataloutta, jossa melkoisesta työvoima- ja pääomapanoksesta huolimatta sadot ovat jääneet alhaisiksi ja päinvastoin kuin useimmissa muissa maissa pysyneet ennallaan viimeiset parikymmentä vuotta. Permin Komissa keskimääräinen viljasato on ollut 900 kg hehtaarilta 1990-luvun alussa, mikä on alhaisimpia tuloksia koko Venäjällä, vain Novgorodin maakunnassa jäätii tämän alle. Ei ole tavatonta, että sato jää samaksi kuin on kylvetty siemeniä.

Taulukko 5.

Viljelykasvien hehtaarisatoja 1989–90 tonnia/ha

	Kainuu		Permin Komi	
	1989	1990	1989	1990
Peruna	17,7	13,9	10,5	9,8
Vilja	2,7	3,0	0,5	1,2

Lähde: Statistitsheskii bjulleten 1991,1992, 11, Kainuun tilastokatsaus 1993, 27.

Havainnot paikan päältä satokauden kynnyksellä elokuun lopulla antavat jo valaistusta heikkoihin tuloksiin: viljapelloista osa lainehti vielä vihantana (kylvöt olivat myöhässä) osa oli rikkakasvien vallassa (torjunta laiminlyöty tai ei ole ollut torjunta-aineita). Lannoituksessa on ilmeisiä puutteita, väitetään, että karjanlanta ajetaan mieluummin kaatopaikoille kuin levitetään pellolle (Mijan shog ..., 1990, 226).

Tuottotappiot ovat huomattavat, etenkin kun keinolannoitteiden saanti on heikentynyt.

Permin Komin karjatalous on nautavoittoista kuten Kainuussakin. Hevosten runsaus komeilla on huomattavaa, se liittyy osin alueelliseen paimenkulttuuriin: karjat ovat usein monisatapäisiä, joten niitä on paimennettava hevosten avulla. Tiestön huonon kunnan takia on hevonen monin paikoin paras kulkuneuvo. Kainuussa on taas lammastalous levinneempää.

Taulukko 6.

Karjan pääluku 1991

	Kainuu	Permin Komi
Nautakarja	32 800	76 108
Sikoja	4 200	5 850
Lampaita	4 700	664
Hevosia	300	3 419

Lähde: Statistitsheskii bjulleten ..., 1991, 51.

Tehottomuus vaivaa myös komien karjataloutta. Se näkyy esimerkiksi maidon tuotoksessa, joka on vain 2 100 kg lehmää kohti vuodessa, kun luku Venäjällä keskimäärin on 2 500 kg ja Kainuussa 4 800 kg.

Välitön syy on helposti nähtävissä: rehun heikko laatu. Heinänteko venyy usein pitkälle elokuuhun, jolloin on jo paljon menetetty ravintoarvoa. Heinän pilaaminen jatkuu varastointiaikana. Kollektiivituloilla heinää yleensä säilytetään suurissa kasoissa pellolla ympäri vuoden ja haetaan sieltä tarpeen mukaan navettaan. Melkoinen osa tästä ehtii pilaantua talven aikana. Kun heinähuolto on tällaista täytyy sitä korvata lisäämällä rehuviljan käyttöä. Kotimainen tuotanto ei tunnetusti ole tähän riittänyt enää neljännesvuosisataan vaan rehuviljaa on täytynyt tuoda jatkuvasti ulkomailta.

Poikkeuksellisen heikkojen tulosten takaa löytyy syvä maaseutukulttuurin rappio, jota usein kuvataan lehdistössä: "Kaikki, mitä käsiin sattuu varastetaan: vilja, heinä, rakennustarpeet, jopa koneet. Kylissä kukoistaa juopottelu. Ihmiset

käyttävät viinaan kaiken, mitä on. Heidän työhalunsa on täysin romahtanut" (Parma 18.8.1992). On syytä uskoa, että nämä sinänsä yleisvenäläiset ongelmat ovat vielä korostuneempia Permin Komissa, jossa tehottomuuden, alhaisten palkkojen ja alhaisen työmotiivin noidankehää on varsin vaikea murtaa. Kollektiivitulojen kuukausipalkat alittivat selvästi toimeentulominimin, kesällä 1992 ne olivat 600–800 ruplaa kun koko Venäjän keskipalkka oli maaliskuussa 2 000 ja kesällä 4 000 ruplaa ja keskieläke 1300 ruplaa (Idäntalouksien katsauksia 6, 1993, 78). Maaseudun kulutustasoa toisaalta nostaa omavaraistalous.

Permin Komin perifeerisyys näkyy myös siinä, että maataloustuotteet toimitetaan pääosin muualle jalostettaviksi (lihasta 85 %, lampaannahoista kaikki, Parma 30.6.1992).

5.1 Maatalouden tulevaisuudennäkymiä

Suomen maatalous joutuu etenkin maailmankaupan vapautuessa vihdoinkin sopeutumaan kansainväliseen työnjakoon. Se edellyttää tuotannon alentamista jotta päästäisiin muun muassa eroon vientituista, sekä tuotantorakenteen muuttamista ja tilakoon suurentamista. Tuotannon alentamis- ja tilakoon suurentamisvaatimukset koskevat myös Kainuun maataloutta. Tuotantorakenne onkin siellä jo siirtynyt yhä enemmän pois viljanviljelystä kohti nurmiin perustuvaa lypsykarjataloutta. Tähän suuntaan olisi koko Suomenkin maataloutta kehitettävä (ks. Kuhmonen 1991, 50). Viljasta lähes luopunut Kainuu näyttää paremmin sopeutuneen kansainväliseen työnjakoon kuin monipuolista mutta pitkälti kilpailukyvyttöä kasvinviljelyä ylläpitävä Etelä-Suomi. Sopeutumisongelmia Kainuulle silti riittää, tilakoon täytyisi ratkaisevasti kasvaa ja niiden lukumäärän vastaavasti vähentyä. Jos Etelä-Suomen viljatiloja siirtyy maidontuottajiksi voi Pohjois-Suomi ilman mittavaa tukea menettää toivon nykyisenlaisen maatalouden säilymisestä koska kokonaisuutena maidontuotannon täytyy vähentyä (ks. Häkkinen 1991, 246).

Permin Komi ei ole törmännyt ylituotanto-ongelmaan kuin ehkä vuonna 1992, jolloin vanha tuotteiden jakelujärjestelmä oli romahtanut eikä esim. maitotaloustuotteille löytynyt ostajia. Kyseessä lienee siirtymäkauden ilmiö koska ylituotannosta ei Venäjän maataloudessa voida kuitenkaan puhua ainakaan jos verrataan kulutettuja määriä eurooppalaiseen tasoon.

Venäjän ja Permin Komin maatalouden perusongelma on tällä hetkellä alhainen tuottavuus, josta seuraa heti useita muita. Yksi seuraus on, että omavaraisuus jää saavuttamatta huolimatta suuresta peltopinta-alasta ja melkoisesta konekannasta.

Toinen seuraus tästä on korkeat kustannukset. Eräiden vertailujen mukaan Venäjällä käytetään neljä kertaa enemmän ihmistyötä vehnän kasvattamiseen kuin USA:ssa ja perunan viljelyssä yli kymmenen kertaa. Kun maatalouskin on siirtymässä itsekannattavuuteen ja markkinaoloihin täytyy tuottavuuden nousta (eli kustannusten alentua) koska nykykustannuksia vastaaville tuottajahinnoille ei löydy markkinoita. Yksityistäminen ja perheviljelmät nähdään yhtenä vaikka ei ilmeisesti nopeana ratkaisuna. Ulkopuolisesta näyttää siltä, että myös kollektiivituloilla (niitä ollaan muuttamassa yhtiöiksi) tuottavuuden parantaminen melko nopeastikin olisi mahdollista. Yllä mainitut epäkohdat (luonnonlannan käyttö, peltotöiden tekeminen oikeaan aikaan, heinäladot) eivät näytä ylivoimaisilta

ratkaista, mutta taustalla saattaa olla koko maaseutukulttuurin syvä rappio, johon ei ole nopeaa ratkaisua.

Permin Komin ja koko Venäjän maatalous on suurten muutosten edessä. Tuottavuuden nostamisvaatimus on jo alkanut vaikuttaa omistusmuotoihin. Työvoiman vähentäminen on myös edessä kustannussyistä, tämä tapahtuu vanhemmasta päästä. Koska maaseutuväestö on keskimäärin ikääntynyttä voi olla vaikea löytää riittävästi nuoria yksityisviljelijöitä alalle. Permin Komi on Venäjän oloissa viljankasvatuksen marginaalialuetta ja viljanviljely saattaa siellä taantua jos Venäjän maatalous yleisesti lähtee nousuun ja saavuttaa omavaraisuuden. Tämä ei ole lähitulevaisuuden asia ja niin kauan kuin Venäjällä ylituotanto ei uhkaa säilyä Permin Kominkin maatalous mutta pääosin paikallista tarvetta palvelevana. Sen työllistävä vaikutus vähenee selvästi.

6 Metsävarat ja metsätalous

Metsät ovat hallitseva maankäyttömuoto sekä Kainuussa että Permin Komissa ja metsätuotteet (Komissa raakapuu, Kainuussa jalosteet) muodostavat näiden alueiden keskeisen tulolähteen vaihdossa muiden alueiden kanssa.

Puutavaran korjuussa ja metsänhoidossa on Suomessa ja Venäjällä kuljettu eri teitä. Suomessa yleensä on metsälö käsitelty kiertoajan puitteissa 2–3 kertaa harvennushakkuin ennen päätehakkuuta. Suomessa sovelletaan ns. tavaralajimenetelmää, jossa rungot karsitaan ja katkotaan jo metsässä käyttötarkoituksen mukaan.

Venäjällä on vallitseva korjuutapa päätehakkuu: puusto korjataan kerralla kiertoajan lopussa ilman aikaisempia harvennushakkuuta. Puutavara tuodaan kokonaisina runkoina, yleensä karsimattomina, suurille ns. alavarastoille, joilla vasta tapahtuu karsinta ja katkominen puutavaralajeittain. Täältä raakapuu toimitetaan jalostuslaitoksille. Suomalaiset asiantuntijat pitävät tätä selvästi meikäläistä tavaralajimenetelmää tehottomampana. Alavarastojattelu on tosin ehkä sopinut paremmin kollektiiviseen ideologiaan: sinne on voitu keskittää työvoimaa ja järjestää se työprikaateihin.

Vanhastaan on metsätyövoiman hankinta ollut erilaista Suomessa ja Venäjällä. Suomessa metsä- ja maatalouden kytkentä on ollut vahva, viljelijät ovat sekä toimittaneet puuta myyntiin omista metsistään että aikaisemmin myös toimineet metsureina talvikautena. Erikoistuneita metsureita oli lähinnä suurilla pohjoisilla metsäalueilla. Metsätöiden koneistaminen etenkin 1970-luvulta lähtien on siirtänyt yhä enemmän hakkuutyötä ensin metsäyhtiöiden metsureille ja monitoimikoneiden yleistyessä itsenäisille metsäurakoitsijoille. Viljelijät toimittavat vielä noin 1/4 maassa hakatusta puutavarasta omista metsistään ostajille.

Venäjällä on metsätalous ja valtaosa metsätyövoimasta ollut erossa maataloudesta. Kolhoosien ja sovhoosien metsillä ei ole ollut merkitystä teollisuuden puunhankinnassa. Pohjoisessa kuten Permin Komissa metsätyövoima on asutettu usein omiin kyliinsä. Sodan jälkeen siirrettiin paljon vankityövoimaa metsätöihin Permin Komiinkin.

Tulevaisuudessa hakkuutoiminnan sidos maataloudesta yhä heikkenee Kainuussa metsätöiden erikoistumisen vahvistuessa. Permin Komissa taas yksityisviljelyn leviäminen voi merkitä myös yksityistä metsänomistusta, jolloin viljelijät voisivat myydä puuta teollisuudelle. Aikanaan aivan eri pohjalla toimineet metsätalouden systeemit voisivat lähentyä toisiaan.

Myös metsänhoito eroaa maiden välillä selvästi. Suomessa hakattujen alueiden metsänuudistamista valvotaan tarkasti ja metsänomistaja on velvoitettu takaamaan uuden taimikon synnyn. Tämä systeemi on taannut kyllä metsänuudistamisen etupäässä havupuille mutta se on tuottoihin nähden kallis (mm. istutukset), tulevaisuudessa systeemi ilmeisesti siirtyy enemmän luontaiseen uudistamiseen, joka suosii lehtipuita. Metsänkasvun edistämiseksi on tehty myös muita toimia, joista etenkin soiden ojittamisella on ollut huomattava merkitys Kainuussa. Vastaavaa hakkuiden lisäystä ei kuitenkaan ole tapahtunut etenkään nuorissa, harvennusta vaativissa metsissä.

Venäjällä ovat hakkuutoiminta ja metsänuudistaminen olleet organisatorisesti erillään toisistaan. Tavoitteena ollut metsänuudistaminen havupuille on jäänyt paljon jälkeen tavoitteista, metsä onkin yleensä uudistunut luontaisesti lehtipuille.

Tällainen metsänhoito on ollut paljon halvempaa kuin suomalainen mutta sen seurauksena ovat havupuutarat hvenneet. Tilalle on tullut lehtipuustoa, jonka kasvu ylittää runsaasti sen käytön.

Taulukko 7. Metsävarat ja puunjalostus

	Kainuu	Permin Komi
Metsäpinta-ala, milj. ha	1,66	2,5
Puusto, milj. m ³	119	350
Vuotuinen puustonkasvu, milj. m ³	3,3	6 (arvio)
Hakkuupoistuma, milj. m ³ 1986	2,9	4,3
1991	2,9	3,1
Sahakapasiteetti, 1000 m ³ /a	400	100 (arvio)
Paperikapasiteetti, 1000 t/a	495	-

Lähde: Kainuun metsäteollisuus 2000-projekti, Suomen tilastollinen vuosikirja, 1989, 1992, 133, 141, Promyshlennost Rossiiskoi... 1992.

Kainuussa metsien kasvu ylittää selvästi puun käytön. Vuotuinen hakkuusäästö on ollut noin 600 000 m³. Hakkuusäästöä on syntynyt etenkin nuoriin männiköihin muun muassa ojitusalueille. On epävarmaa, onko näiden puustojen harvennushakkuut kannattavia tulevaisuudessa vai jääkö suuri osa niistä riukuuntumaan. Permin Komissa valtaosa hakkuusäästöstä on nuorehkoja lehtipuustoja. Havutukki- en saatavuus sen sijaan on jatkuvasti heikentynyt.

Raakapuun on Permin Komin tärkein anti vaihdossa ulkopuolisten alueiden kanssa. Hakkuumäärät ylittivät pitkään 4 miljoonaa m³ vuodessa mutta putosivat 3,1 miljoonaan 1991. Permin Komissa hakkuumäärien väheneminen oli 1989–91 hieman jyrkempää kuin koko Uralin talousalueella (Promyshlennost Rossiiskoi ... 1992, 251). Kun tarkastelu ulotetaan 1970-luvun alkuun havaitaan puuntuotannon taantuneen sekä määrällisesti että laadullisesti. Tällöin hakkuumäärät ylittivät 5 miljoonaa m³, josta vajaat 20 % oli polttopuuta. 1990-luvun alussa polttopuun osuus oli noussut jo yli 40 %:iin. Puun käyttö on siis tehotonta ja tehottomuus on vain lisääntynyt. Paikallinen puunjalostus käsittää vain sahausta, noin 80 000 m³, mihin käytetään noin 5 % hakatusta puumäärästä (usean paikallisen lähteen mukaan, Venäjän virallinen tilasto tosin ilmoittaa kaksi kertaa suuremman sahausmäärän). Valtaosa ainespuusta toimitetaan Permin maakunnan suurille tehtaille Kaman varrella (Solikamskin, Krasnokamskin ja Permin paperitehtaat, Permin vaneritehdas, sahat). Puunhankinnasta vastaa Komilesprom-niminen yhtiö. Vanhastaan alueella on ollut hakkuuoikeuksia myös ulkopuolisilla puuntarvitsijoilla jopa Ukrainasta ja Moldaviasta, jotka ovat "maksuksi" toimittaneet myös kausityövoimaa uittoon ja hakkuisiin. Vielä vuonna 1992 toimitettiin näihin maihin jonkin verran raakapuuta vaikka niistä ei enää tullut työvoimaa. Kotitarvepuu hakataan pääosin maatilojen metsistä, ne eivät ole toistaiseksi toimineet raakapuun myyjinä teollisuudelle.

Kainuussa kuten muuallakin Suomessa puutavaran korjuuta ja kuljetuksia on pyritty tasoittamaan ympärivuotisiksi. Permin Komissa toiminta on sen sijaan vahvasti kausiluontoista. Tämä johtuu pitkälti kuljetusoloista ja uittoriippuvuudesta. Koska maantiestö on huonokuntoista ja rospuuttokautena lähes ajokelvotonta tapahtuu valtaosa puutoimituksista Kamaa pitkin uittamalla ulkopuolisille tehtaille. Ongelmana on se, että nippu-uittokausi kestää vain kevään korkeimman veden

ajan noin 20 päivää ja irtouittokausikin vain noin kolme kuukautta. Irtouiton ongelma on uppotukkien suuri määrä, paitsi raakapuumenetyksiä aiheuttaa se vesien pilaantumista. Asiasta on keskusteltu Venäjällä jo vuosikymmeniä, Kamallekin on määrätty irtouittokielto vuodesta 1995 lähtien. Jotta kielto voisi tulla voimaan täytyisi tiestön kunnon parantua nopeasti, muuten puutavara-toimitukset vähenevät ratkaisevasti.

Permin Komi on mitä ilmeisin resurssiperiferia koska vain pieni osa tuotetusta raakapuusta jalostetaan siellä, sekin vain välituotteeksi, sahatavaraksi. On tosin käyty keskusteluja muun muassa suomalaisten kanssa vaneritehtaan rakentamiseksi alueelle, koivuvaroja siellä on riittävästi.

7 Puunjalostus

Tärkein ero Kainuun ja Permin Komin metsäsektorien välillä on se, että Kainuussa valtaosa puusta jalostetaan omassa maakunnassa mutta Permin Komissa vain noin 5 % ja sekin sahatavaraksi. Kainuun johtava puunjalostaja on mekaanista massaa ja paperia tuottava Kajaani-yhtiö, joka rakensi ensimmäisen sellutehtaansa jo 1910. Lisäksi maakunnassa on sahoja, huonekalutehtaita ja hirsitalojen valmistajia, yhteensä 160 pääosin pientä yritystä. Lähes puolet Kainuun teollisuuden bruttoarvosta ja kolmasosa jalostusarvosta syntyy metsäteollisuudesta (Kainuun metsäteollisuus 2000-projekti). Kainuun teollinen puunkäyttö oli 91 % hakkuista v. 1991 (laskettu Metsätilastollisen vuosikirjan mukaan). Täten ei voida puhua Kainuusta tyypillisenä raaka-aineperiferiana koska valtaosa puun ensiasteen jalostuksesta tapahtuu maakunnassa. Tosin puun tarjonta ja kysyntä eivät maakunnassa kohtaa toisiaan. Kajaanin paperitehdas tarvitsee sanomalehtipaperia varten kuusikuitupuuta, jonka tarpeesta joudutaan osa tuomaan maakunnan ulkopuolelta. Mäntykuitupuuta kertyy sen sijaan yli oman käytön. Tämän innostamana alettiin Kainuussa puhua 1980-luvulla uuden, 400 000 tonnin vuosikapasiteetin sellutehtaan rakentamisesta. (Ks. kpl 6.2.)

7.1 Muu teollisuus

Jo periferian määritelmä yleensä implikoi, että teollisuus on kehittynyt heikommin kuin valtakunnan ydinalueilla. Kainuussa keskeistä resurssia, puuta, jalostetaan suhteellisen pitkälle mutta muu teollisuus on jäänyt vähäiseksi. Teollisuus työllisti Kainuun työvoimasta 17 % kun koko maan luku oli 24 % 1980-luvun lopulla (ks. Kainuun maakuntasuunnitelma 1992).

Konepajateollisuudessa nousi johtavaksi 1980-luvulla valtionyhtiö Rautaruukin perustama junanvaunutehdas Otanmäellä, jota uhkasi kuihtuminen kun paikallinen rautakaivos suljettiin. Tämän aluepoliittisin perustein synnytetyn tehtaan toiminta-ajatus oli valmistaa junanvaunuja Neuvostoliittoon. Liiton romahtaminen 1991 hävitti nämä markkinat eikä vastaavia ole löytynyt muualta.

Huipputeknologiaa edustaa Kainuussa muutama elektroniikka-alan yritys, jotka ovat erikoistuneet usein massa- ja paperiteollisuuden laitteisiin. Muutamat ovat omilla segmenteillään markkinajohtajia koko maailmassa.

Vielä ansaitsee maininnan elintarviketeollisuus, jonka johtava yksikkö on Kainuun osuusmeijeri. (Kainuun maakuntasuunnitelma 1992, 20–21.)

Permin Komin asema valtakunnan työnjaossa resurssiperiferiana näkyy teollisen pohjan heikkoutena. Tässä tosin on vaikea esittää vertailevia lukuja Kainuuseen nähden koska venäläisessä tilastokäytännössä puutavaran hakkuut lasketaan mukaan teollisuuteen, mikä keinotekoisesti nostaa tämän sektorin osuutta.

Konepajateollisuudessa maininnan arvoinen on Pozhvassa toimiva uittokalusto valmistava Lesosplavmash, jonka palveluksessa on 1 000 henkeä. Elektroniikkaa edustaa Kudymkarissa toimiva sähkölaitteita lentokoneisiin valmistava tehdas. Paikallista kulutusta palvelee pienimuotoinen elintarviketeollisuus (muutama meijeri, Kudymkarin lihanjalostustehdas). Myös maataloustuotteista kuljetetaan

valtaosa jalostettavaksi piirikunnan ulkopuolelle. (Geografija Komi... 1992, 75–76)

Permin Komi eroaa teollisen problematiikkansa puolesta (pieni volyymi, alhainen jalostusaste) selvästi lähialueista. Kun Permin Komi pyrkii nostamaan paikallisten raaka-aineiden jalostusastetta joudutaan muualla Uralin talousalueella miettimään, mitä pitäisi tehdä turhaksi käyneelle aseteollisuudelle. Konversio-ongelman laajuutta kuvaa se, että Permin maakunnassa 40 % reaali-pääomasta ja 30 % työvoimasta on ollut sidottu sotateollisuuteen (Region i ..., 1993, 92). Tätä ongelmaa ei juurikaan tunneta Permin Komissa.

7.2 Suurprojekteistako potkua talouteen?

Vahva tuotantoelämä edellyttää ostovoimaisia markkinoita, hyvää infrastruktuuria, monipuolisten alihankkijoiden palveluja, raaka-ainepohjaa. Periferiassa on usein saatavilla vain viimemainittua joten tuotantorakenne jää yksipuoliseksi ja myös häiriöalttiiksi. Varmimpana tienä vaurauteen nähdään jokin suurprojekti, joka on yleensä sidottu raaka-ainepohjaan tai energiavaroihin.

Permin Komin asema resurssiperiferiana on pitänyt sen jatkuvassa köyhyyden ja väestökadon tilassa. Tilanteen harvoja hyviä puolia on ollut se, että alue on säästynyt ulkopuoliselta muuttoliikkeeltä ja komien osuus on säilynyt vallitsevana piirikunnassa, muilla suomalais-ugrilaisilla alueilla ovat venäläiset valtaväestönä. Köyhyys on kuitenkin jo jäytämässä niin pahasti komien elinvoimaa muuttoliikkeen, juopottelun, sairastuvuuden muodossa että taloudelliset kasvuimpulssit näyttävät valttämättömiltä. Monet tervehtivätkin ilolla 1980-luvulla tehtyä päätöstä rakentaa Uralin tarpeita palveleva ydinvoimala piirikunnan alueelle, johtaisihan se infrastruktuuri parannuksiin ja muihinkin tulovaikutuksiin. Samalla nousi myös vastustusta niiden joukosta, jotka pelkäsivät yleensä kaikkien teollisten projektien uhkaavan komien kieltä ja kulttuuria. Tshernobylin onnettomuuden jälkeen vastustajien joukkoon liittyivät myös ne, jotka pelkäävät säteiluvaaraa (Trud 1.7.1990). Demokratiaan siirtyvässä maassa ei enää voinut tällaisia suurprojekteja toteuttaa vastoin väestön mielipidettä, joka oli valtaosin vastaan. Näyttää siltä, että Permin Komin atomivoimalaprojekti olisi haudattu, se ei esiinny Venäjän hallituksen ydinvoimalaohjelmassa, joka ulottuu vuoteen 2010 (ks. Russia's nuclear programme, 9, 1993). Piirikunnan päättäjien mielessä projekti kuitenkin elää yhtenä nopeimmista keinoista kääntää rappeutuvaa taloutta nousuun (suullinen tieto).

Teolliset ja energia-alan projektit vaativat myös infrastruktuurin parantamista. Tiestön kohentamista on aloitettu ja myös suunnitelmat rautatien saamiseksi alueelle elävät (Parma 29.1.1993). Valtion rahoitukseen ei kukaan enää usko joten erilaiset yhtiömuotoiset ratkaisut ovat mahdollisia. Aikataulu on hämärän peitossa.

On ilmeistä, että komien kulttuurinkin tulevaisuus vaatii talouden elpymistä: jos oma kieli ja perinteet liitetään köyhyyteen ja takapajuisuuteen on houkutus venäläistyä yhä suurempi.

Kainuun oman suurprojektin nimi on Pohjan sellu, joka tähtää 400 000 tonnin sellutehtaan rakentamiseen lähinnä maakunnan mäntykuituvarojen pohjalle. Tehdas olisi erillään jo Kajaanissa toimivasta paperitehtaasta. Investointi lisäisi puunkäyttöä 2,1 miljoonalla m:lla vuodessa, josta noin puolet olisi peräisin Kainuusta (ks. Männistö, Toiviainen 1991, 9). Tämä merkitsisi sitä, että Kainuusta tulisi yhä

enemmän raakapuuta tuova alue. Projektilla olisi ilmeisiä tulo- ja työllisyysvaikutuksia mutta se liittyisi jo olemassa olevaan infrastruktuuriin, joten samanlaista mullistusta kuin ydinvoimalasta Permin Komissa ei olisi tulossa. Projekti perustuu suljettuun vesikiertoon, joten vesistöhaitat olisivat hallittavissa. Väestö suhtautuu projektiin yleensä myönteisesti. 1993 tehty päätös rakentaa Rauman sellutehdas merkitsee kuitenkin Kainuun sellun lykkääntymistä hämärään tulevaisuuteen.

8 Matkailu

Matkailu on elinkeino, joka usein sopii vähän teollistuneeseen periferiaan edellyttäen, että siellä on luontoon tai kulttuuriin liittyviä vetovoimatekijöitä. Runsasmetsäisissä Kainuussa ja Permin Komissa epäilemättä luonto on päähoukutin. Jos halutaan verrata näitä alueita toisiinsa on Kainuu maisemiltaan monipuolisempi suurten järvien ja vaarojen ansiosta. Permin Komi on yksitoikkoisempaa mutta kasvistoltaan rehevämpää ja kylämaisemiltaan kiinnostavampaa.

Suurin ero on kuitenkin matkailupalveluissa. Kainuussa on investoitu melkoisesti majoituskapasiteettiin ja hiihtokeskuksiin, joista valtakunnallisesti merkittävin on Vuokatti. Myös järjestetään kulttuuritapahtumia, jopa kansainvälisesti tunnettuja (Kuhmon musiikkijuhlat). Kainuu pystyy houkuttelemaan turisteja ympärivuotisesti mutta matkailijamäärien suhteen se jää jälkeen Lapista ja eteläisemmistä järvialueista. Permin Komi on vielä neitseellistä maata matkailumielessä. Vaadittava palveluvarustus puuttuu ja tiestö on kehnoa. Länsimaisia vierailijoita ei alueella ole juuri käynyt ennen vuotta 1992. Potentiaalisia houkuttimia ovat etenkin erämatkailu ja komien maalaiskulttuuri.

9 Ulkomaankauppa

Periferioilla voi olla laajojakin kytkentöjä maailmankauppaan muun muassa raaka-aineresurssiensa ansiosta. Kainuulta ja Permin Komilta puuttuvat helposti markkinoitavat raaka-aineet, Kainuussa onkin valittu strategiaksi puunjalostus ja laaja vienti. Etäisyydet ja liikenneyhteydet eivät muodosta täällä estettä kilpailukykyiselle viennille, jota edustavat etenkin paperi-, saha- ja huonekaluteollisuus mutta myös muutamat huipputekniikan yritykset. Venäjällä oli aiemmin merkitystä Kainuulle suurten rakennusprojektien (Pääjärven metsäkeskus, Kostamuksen kaivoskaupunki) muodossa mutta nykyisissä oloissa Venäjän varaan on vaikea laskea paljoakaan.

Permin Komi on jo logistiikankin kannalta paljon huonommassa asemassa vientimarkkinoita ajatellen, sen lisäksi ettei siellä ole mitään perinteitä eikä valmiuksia. Suora vienti alueelta on tähän saakka käsittänyt pienehköjä määriä raakapuuta muun muassa Suomeen Venäjän joki- ja kanavareitin kautta.

10 Elintasoerot

Periferia-käsite implikoi etäisyyttä keskuksista ja markkinoista sekä yksipuolista taloudellista rakennetta, mutta ei välttämättä alempaa tulotasoa jos alueella on markkinoitavia resursseja. Venäjällä on tulojen kehitys ainakin vuodesta 1992 lähtien suosinut pohjoisia ja itäisiä resurssiperiferioita. Eräiden arvioiden mukaan Pohjois-Venäjällä ja Länsi-Siperiassa nimellinen tulotaso oli 45 % ja Kauko-Idässä jopa 55 % maan keskiarvoa korkeampi (Illarionov, Layard, Orszag, 1993, 21). Permin Komi ei kuulu rikkaisiin periferioihin, sen päätuotteesta raakapuusta on aina maksettu vähän. Alueen tulotaso onkin jäänyt selvästi alhaisemmaksi kuin Venäjällä keskimäärin. Marraskuuta 1992 koskevien tietojen mukaan Permin Komin rahatulot henkeä kohti olivat noin puolet Permin maakunnan tasosta (Ks. Ekonomitsheskie reformy ..., 1993, 10). Asuntokannan huono kunto on silmiinpistävä ja sen vahvistavat tiedot kotien varustetasosta. Vesijohto on vain 22 %:lla talouksista, viemäri ja keskuslämmitys 19 %:lla kun muualla Permin maakunnassa valtaosalla (64–82 %) talouksista nämä on (ks. Geografija Komi- ... 1992, 107–108). Maaseudulla kyseiset mukavuudet ovat harvinaisuuksia, asumistasossa ei siellä ole tämän vuosisadan aikana tapahtunut edistystä sähköistystä lukuunottamatta. Useimmat talot ovat maalaamattomia ja vuoraamattomia hirsimökkejä, monissa on vielä lautakatot.

Julkisen kulutuksen (lastentarhat, koulut, jotkut terveystalot, kulttuuri) suhteen sen sijaan on piirikunta lähellä valtakunnallista tai maakunnan tasoa, kulttuuritarjonnassa (kerhot, kirjastot) jopa niiden yläpuolella. Lääkäritiheys on sen sijaan alhainen (24 lääkäriä 10 000 asukasta kohden, koko Venäjällä 44, Kainuussa se on noin 30, ks. Informatsija Goskomstata ..., 1993, 40). Julkisten palvelujen rahoitus on pääosin perustunut tulonsiirtoon Moskovasta Permin välityksellä. Venäjän nykyisen kaaoksen ja julkistalouden romahduksen oloissa on selvä, että Permin Komin palvelutaso taantuu. Palvelujen tuottaminen näyttää siirtyvän yhä enemmän yksityisen sektorin piiriin, jolloin tietenkään ei ole käytettävissä entisenlaisia tulonsiirtoja Moskovasta tai muista keskuksista.

Koulutustason suhteen Permin Komi on selvästi ympäristöään alempana. Tätä selittää osin se, että alueella ei ole korkeakoulua, vain opistotason koulutusta. Korkeakoulutuksen saaneita on 4 % kun Permin maakunnassa luku on 8 %. Keskiasteen ja ammattikoulutuksen suhteen ero on pienempi, 15 ja 17 % (ks. Geografija Komi ..., 1992, 101). Koulunsa keskeyttäneiden osuus on huomattavan suuri, missä epäilemättä vaikuttaa se, että komit joutuvat käymään koulunsa heille vieraalla venäjän kielellä. Osassa maaseudun kouluista sekä nyttemmin yhdessä Kudymkarin koulussa on komi-permjakki tosin oppiaineena. Noin puolet komepermjakkilapsista käy tällaista koulua, loput täysin venäläistä (ks. Lallukka 1992, 18).

Kainuu jää tulotasossa alle Suomen keskiarvon, kansantuote henkeä kohti 1990 oli siellä 80 % valtakunnan keskitasosta. Kainuuta alhaisemmalle tasolle jäivät Pohjanmaa, Pohjois-Karjala ja Etelä-Savo (ks. Kainuun tilastokatsaus 1993, 73). Tulonsiirtojen ansiosta erot kulutuksessa jäivät pienemmiksi kuin erot tuotannossa. Niinpä jos tarkastellaan asumistasoa nousee Kainuu maan keskiarvon tuntumaan, kun taas Permin Komi kuuluu Venäjän köyhimpiin osiin.

Taulukko 8.

Asumistasovertailu 1990

	Kainuu	Suomi	Permin Komi	Permin maakunta
Asumispinta-ala m ² /henk.	30	32	18	20
Asuntojen varustetaso, % asunnoissa on				
vesijohto	93	95	22	64-82
viemäri	90	96	19	
			>	
keskus-, tai sähkö- lämmitys	84	89	19	

Lähde: Geografija Komi ... 1992, Kainuun tilastokatsaus 1993, 56-57

Kainuusta puuttuu korkeakoulu joten ei ole ihme, että korkeakoulutettujen osuus väestöstä, 7 %, on maan keskiarvoa (10 %) alhaisempi.

Elintasoverailussa Permin Komi putoaa Venäjän köyhimpien alueiden joukkoon vaikka joillakin julkis palvelujen lohkoilla ero on ollut melko pieni kehittyneimpiin alueisiin nähden. Kainuuihin on useimpien mittareiden suhteen Suomen keskitasoa alempana mutta ei kovin paljon. Jos verrataan Kainuuta ja Permin Komia keskenään on lähtökohdaksi otettava ensin Suomen ja Venäjän välinen elintasoero. Luotettavia suoria vertailuja tästä ei ole käytettävissä mutta kansainvälisten kansantulotilastojen mukaan Venäjän elintaso oli enintään 1/5 suomalaisesta 1992. Edellä olevan pohjalla voidaan arvioida, että Permin Komin elintaso on runsas puolet Venäjän tasosta. Tämän mukaan olisi Permin Komin elintaso noin 15 % kainuulaisesta.

1990-luku on merkinnyt selvää elintason laskua sekä Venäjällä että Suomessa. Venäjällä reaalityöjen romahtaminen on koskenut useimpia kansalaisryhmiä, Suomessa se on ensisijaisesti kohdistunut työttömiin. Venäjällä avoin työttömyys on pysynyt pienenä, maan ensimmäinen tehdaskonkurssi tapahtui vasta 1993 (Izvestija 27.8.1993). Permin Komi tuskin poikkeaa tässä muusta Venäjästä. Suomessa tilanne on toinen ja Kainuu on ollut pitkään maan huonoimpia alueita. 1993 oli työttömyys siellä valtakunnan huipputasoa, 27 % työvoimasta (koko maassa 20 %). Työllisyystilanne epäilemättä heikkenee Permin Komissakin markkinatalouden edistyessä jos kannattamattomia yrityksiä aletaan sulkea. Myös mahdollisesti aleneva hakkuusuunnite merkinnee vähemmän työpaikkoja metsätaloudessa. Yksityistäminen voi piristää palvelusektorin työllisyyttä mutta merkittävää efektiä voi odottaa vain suurehkoista investoinneista.

11 Yhteenveto ja johtopäätöksiä

Tämän tutkielman lähtökohta on ollut maantieteellinen: on vertailtu kahta taigavyöhykkeellä sijaitsevaa perifeeristä aluetta Venäjällä ja Suomessa. On löytynytkin useita yhteisiä rakennepiirteitä (asukastiheys, taajamien koko, maankäyttömuodot, metsävarojen suuri osuus talouselämässä), jotka pitkälti ovat johdettavissa alueiden samantyyppisistä luonnonympäristöistä. Kyseiset alueet ovat olleet osa kahta poliittis-taloudellista systeemiä, joiden vaikutus taloudelliseen tehokkuuteen ja ihmisten elinoloihin on kuitenkin ollut paljon luonnonympäristöä ratkaisevampaa. Ei ole yllättävää, että Permin Komi, josta on puuttunut vapaus, yrittäjäisyys ja yhteydet laajemmille markkinoille, on jäänyt paljon alle Kainuun taloudellisen tason.

Tämän lisäksi on Permin Komi on suhteellisesti köyhempi valtakunnan keskitasoon nähden kuin Kainuu. Tässä voidaan tietysti ajatella, ettei ole reilua verrata pienen, homogeenisen kansakunnan ja jättiläisvaltion aluepolitiikan saavutuksia keskenään, ovathan viime mainitun vaikeudet pelkästään etäisyyksien ja asutuksen hajautuneisuuden takia paljon suuremmat jos pyritään hyvinvoinnin tasaamiseen. Perussyy tässäkin lienee poliittisessä systeemissä. Permin Komissa silmiinpistävän huono elintaso ja infrastruktuuri naapurialueisiin verrattuna viittaa siihen, että neuvostoyhteisöissä alueella ei ole ollut poliittista voimaa hankkia valtion varoja vaan ne ovat ohjautuneet muiden (etenkin Permin maakunnan) käyttöön. Kainuu taas on pystynyt suomalaisen poliittisen systeemin oloissa saamaan riittävästi julkisia varoja käyttöönsä nostaakseen infrastruktuurin ja palvelut lähelle valtakunnan keskitasoa. Tässä onkin huomattava, että Suomesta puuttuu yksi muun muassa Venäjälle ominainen periferisoiva tekijä, alistetut kansalliset vähemmistöt. Viime aikoina julkaistuista tiedoista todella ilmenee, että useimmilla Venäjän vähemmistökansojen alueilla (poikkeuksena Karjala, Komi ja Saha, jotka ovatkin pääosin venäläisten asuttamia ja lisäksi nauttivat pohjoisen tulonlisiä) tulojen ja sosiaalipalvelujen taso on selvästi alhaisempi, kuin maassa keskimäärin (Informatsija ..., 1993, 38). Permin Komi on yksi näitä kansallisen rakenteensa takia periferisoituja, mitä ilmeisemmin köyhinä pidettyjä alueita.

Miltä näyttää tarkasteltavien periferioiden tulevaisuus? Tähän vaikuttaa sekä taloudellisen ympäristön kehitys että alueilla omaehtoisesti syntyvät innovaatiot ja kyky houkuttaa investointeja muualta. Kainuu on jo pitkään ollut etenkin metsäteollisuuden, sittemmin myös teknologian viennin kautta kytketty kansainväliseen talouteen. Tulevaisuuden toiveet on pitkälti kiinnitetty metsävarojen laajempaan käyttöön ja sellukapasiteetin kasvuun. Suomen seuraava sellutehdas rakennetaan Raumalle, joten Kainuun sellu siirtyy epämääräiseen tulevaisuuteen (ks. Kauppalehti 20.9.1993). Teollisen pohjan diversifioituminen esimerkiksi huipputekniikka-aloille tuskin on todennäköistä. Täten on jatkuva väestökato todennäköinen, muun muassa maa- ja metsätalous ja julkinen sektori vähentävät työvoimaa.

Permin Komi on sidottu ennen kaikkea Venäjän kehitykseen, kansainvälisten impulssien merkitys on toistaiseksi ollut olematon. Alkuun vaadittaisiin melkoinen panos infrastruktuuri-investointeihin, johon pääomien olisi tultava ulkopuolelta. Venäjän nykyisessä kaaoksessa ei voida odottaa julkisen vallan apua. Sen sijaan investoijat, muun muassa ulkomaiset, voisivat olla kiinnostuneita alueen metsä- tai

öljyvaroista. On mahdollista, että vanha ydinvoimalaprojektikin jossain vaiheessa nostetaan taas esille.

Kirjallisuus

Ekonomitsheskije reformy v Rossii (1993) Vestnik statistiki, I.

Eronen Jarmo (1984). **Location strategy and patterns. An empirical investigation of the Soviet pulp and paper industry.** The Helsinki School of Economics.

Geografija Komi-Permjatskogo avtonomnogo okruga (1992). Perm.

Häkkiä Matti (1991). **Pellonkäytöstä Pohjois-Suomen maataloilla.** Terra 103:3.

Idäntalouksien katsauksia (1993), No 6, Suomen Pankki.

Illarionov Andrei – Layard Richard – Ország Peter (1993). **The Conditions of Life. Conference on the Economic Transformation in Russia,** Stockholm School of Economics, 14–15 June.

Informatsija Goskomstata Rossii (1993). Vestnik statistiki No 3.

Kainuun maakuntasuunnitelma (1992). Maakunnan kehittämisstrategiat vuosille 1993–1997. Kainuun Liitto. Julkaisu A:1

Kainuun metsäteollisuus 2000-projekti (moniste).

Kainuun tilastokatsaus (1993). Kainuun Liitto. Julkaisu B:13.

Kuhmonen Tuomas (1991). **EY-jäsenyyden vaikutuksista EFTA-maiden maataloudelle.** PTT. Raportteja ja artikkeleita No 95.

Lallukka Seppo (1992). **Perämaan peräkylillä – kierros Permin Komissa.** Kieliposti No 4.

– (1990) **The East Finnic Minorities in the Soviet Union.** Suomalaisen tiedeakatemian toimituksia. Sarja B, nide 252.

Mijan shog – Nasha bol' (1990). Kudymkar.

Männistö Jarmo – Toiviainen Esko (1991). **Uuden sellutehtaan aluevaikutukset Kainuussa.** University of Oulu. Research Reports 107.

Naselenie Komi-Permjatskogo avtonomnogo okruga (1981). Perm.

Promyshlennost' Rossiiskoi Federatsii (1992). Goskomstat Rossii. Moskva.

Region i ekonomitsheskaja reforma (1993). Obshtshestvo i ekonomika No 1.

Russia's nuclear programme (1993). Eastern Block Energy, March.

Sovremennoje selo: puti razvitija (1988). Voprosy geografii 132. Moskva.

Statistitsheskii bjulleten' (1989, 1990, 1991, 1992). Goskomstat RSFSR. Komi-permjatskoje okružhnoje upravlenije statistiki. Kudymkar.

Suomen tilastollinen vuosikirja (1989, 1992).

Tillo Stella (1987). **Permikomi etnogeograafia**. Diplomitöö. Tartu.

Tshislennost' naselenija Sojuznyh respublik po gorodskim poselenijam i rajonom (1991). Statistitsheskii sbornik. Moskva.

Sanomalehtiartikkeleita

Agafonova N. **A tam trava ne rasti ...** Parma 18.8.1992

Jershov A. **Pervoje v Rossii delo o bankrotstve zavoda rassmatrivajetsja v arbitrazhnom sude**. Izvestija 27.8.1993

Kon'shin A. – Derjabin V. **Komi-permjaki: proshloje, nastojashtsheje, budushtsheje**. Parma 26.–27.6.1992.

Otjashkin V. **17 padezhei protiv AES**. Trud 1.7.1990.

Repo Eljas **Metsäteollisuus uusii koneita eikä investoi**. Kauppalehti 20.9.1993.

Tshetin I.V. **Kuda idjot okrug?** Parma 30.6.1992.

Vileshov V. **Mnogo shuma iz nitshego**. Parma 26.11.1992.

Zheleznaja doroga: sluhi i real'nost'. Parma 29.1.1993.

IDÄNTALOUKSIEN KATSAUKSIA

nro:sta 4 lähtien ISSN 1235-7405

- 1/92 Pekka Sutela: **Neuvostoliiton hajoamisen taloudelliset aspektit.** 24 s.
Jouko Rautava: **Suomen ja Venäjän taloussuhteet Suomen EY-jäsenyyden valossa.** 12 s.
- 2/92 Seija Lainela - Jouko Rautava **Neuvostoliiton talouskehitys vuonna 1991.** 15 s.
Seija Lainela **Viron taloudellisen kehityksen lähtökohdat.** 9 s.
Merja Tekoniemi **Yksityistäminen itäisen Euroopan maissa ja Baltiassa.** 7 s.
- 3/92 Kamil Janáček **Transformation of Czechoslovakia's Economy: Results, Prospects, Open Issues.** 20 p.
Sergey Alexashenko **General Remarks on the Speed of Transformation in the Socialist Countries.** 25 p.
Sergey Alexashenko **The Free Exchange Rate in Russia: Policy, Dynamics, and Projections for the Future.** 19 p.
Jouko Rautava **Liikaraha, inflaatio ja vakauttaminen.** 16 s.
- 4/92 Stanislava Janáčková - Kamil Janáček **Privatization in Czechoslovakia.** 8 p.
Sergey Alexashenko **The Collapse of the Soviet Fiscal System: What Should Be Done?** 45 p.
Juhani Laurila **Neuvostoliiton ja Venäjän velka.** 23 s.
Jukka Kero **Neuvostoliiton ja Venäjän ulkomaankauppa.** 24 s.
- 5/92 Pekka Sutela **Clearing, Money and Investment: The Finnish Perspective on Trading with the USSR.** 26 p.
Petri Matikainen **"Suuri pamaus" - Puolan talousuudistus 1990.** 22 s.
- 6/92 Miroslav Hrnčíř **Foreign Trade and Exchange Rate in Czechoslovakia: Challenges of the Transition and Economic Recovery.** 39 p.
Terhi Kivilahti - Jukka Kero - Merja Tekoniemi **Venäjän rahoitus- ja pankkijärjestelmä.** 37 s.
- 7/92 Seija Lainela **Baltian maiden rahauudistukset.** 23 s.
Seija Lainela - Jouko Rautava **Baltian maiden poliittisen ja taloudellisen kehityksen taustat ja nykytilanne.** 14 s.
Sergei Alexashenko **Verojen ja tulonsiirtojen jakautuminen entisessä Neuvostoliitossa.** 17 s.
- 1/93 Pekka Sutela **Taloudellinen transitio Venäjällä.** 11 s.
Pekka Sutela **Venäjän taloudellinen voima 2000-luvulla.** 9 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa integraatiossa: ottopoikia, sisarpuolia vai ...** 11 s.
- 2/93 Inkeri Hirvensalo **Changes in the Competitive Advantages of Finnish Exporters in the Former USSR after the Abolition of the Clearing Payment System.** 35 p.
Miroslav Hrnčíř **The Exchange Rate Regime and Economic Recovery.** 17 p.
Gábor Oblath **Real Exchange Rate Changes and Exchange Rate Policy under Economic Transformation in Hungary and Central-Eastern Europe.** 31 p.
Gábor Oblath **Interpreting and Implementing Currency Convertibility in Central and Eastern Europe: a Hungarian Perspective.** 19 p.
- 3/93 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1992.** 19 s.
Seija Lainela **Baltian maiden talous vuonna 1992.** 25 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa vuonna 1992.** 14 s.
- 4/93 Jouko Rautava **Monetary Overhang, Inflation and Stabilization in the Economies in Transition.** 17 p.
Jarmo Eronen **Manufacturing Industries before and after the Collapse of Soviet Markets: a Comparison of Finnish and Czechoslovak Experience.** 19 p.

- 5/93 Pekka Sutela **Uusi hanke entisen rupla-alueen kaupankäynnin monenkeskeistämiseksi.** 8 s.
Juhani Laurila **Venäjän velkakriisin kehitys ja nykytilanne.** 10 s.
- 6/93 Jouko Rautava **Yritystuesta sosiaaliturvaan: Julkisen tuen muutospaineet Venäjällä.** 7 s.
Jarmo Eronen **Venäjän uusi hallinnollinen aluejako.** 7 s.
Aleksei Tkatchenko **Pienyrittäjäisyys Venäjällä: Nykytilanne ja kehitysnäkymät.** 35 s.
- 7/93 Tuula Ryttilä **Russian Monetary Policy Since January 1992.** 20 p.
Inkeri Hirvensalo **Developments in the Russian Banking Sector in 1992-1993.** 22 p.
- 8/93 Seija Lainela - Pekka Sutela **Introducing New Currencies in the Baltic Countries.** 26 p.
Inna Shteinbuka **The Baltics' ways: Intentions, Scenarios, Prospects.** 27 p.
Inna Shteinbuka **Latvia in Transition: First Challenges and First Results.** 33 p.
Inna Shteinbuka **Industry Policy in Transition: the Case of Latvia.** 30 p.
- 9/93 Jouko Rautava **Venäjän keskeiset taloustapahtumat heinä- syyskuussa 1993.** 10 s.
Merja Tekoniemi **Venäjän parlamenttivaalien poliittiset ryhmittymät.** 3 s.
Jarmo Eronen **Venäläinen ja suomalainen periferia: Permin Komin ja Kainuun luetaloudellista vertailua.** 29 s.
- 10/93 Seija Lainela **Venäjän federatiivisen rakenteen muotoutuminen ja taloudellinen päätöksenteko; Pietarin asema.** 14 s.
Inkeri Hirvensalo **Pankkitoimintaa Pietarissa.** 14 s.
Juhani Laurila **Suoran sijoitustoiminnan kehittyminen Venäjällä ja Suomen lähialueella.** 29 s.
Juhani Laurila **Suomen saamiset Venäjältä. Valuuttakurssimuutosten ja vakautusten vaikutukset.** 8 s.
- 1/94 Pekka Sutela **Insider Privatization in Russia: Speculations on Systemic Change.** 22 p.
Inkeri Hirvensalo **Banking in St.Petersburg.** 18 p.
- 2/94 Aleksei Tkatchenko **Pienyritysten yksityistäminen Venäjällä.** 23 s.
Jarmo Eronen **Konversio Venäjällä: tulosten tarkastelua.** 10 s.
- 3/94 Juhani Laurila **Direct Investment from Finland to Russia, Baltic and Central Eastern European Countries: Results of a Survey by the Bank of Finland.** 14 p.
Juhani Laurila **Finland's Changing Economic Relations with Russia and the Baltic States.** 11 p.
Jouko Rautava **EC Integration: Does It Mean East-West Disintegration.** 8 p.
Eugene Gavrilenkov **Macroeconomic Crisis and Price Distortions in Russia.** 20 p.
Eugene Gavrilenkov **Russia: Out of the Post-Soviet Macroeconomic Deadlock through a Labyrinth of Reforms.** 22 p.
- 4/94 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1993.** 16 s.
Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1993.** 19 s.
Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1990-93.** 7 s.
- 5/94 Pekka Sutela **Production, Employment and Inflation in the Baltic Countries.** 22 p.
Seija Lainela **Private Sector Development and Liberalization in the Baltics.** 14 p.
Seija Lainela **Small Countries Establishing Their Own Independent Monetary Systems: the Case of the Baltics.** 17 p.
- 6/94 Merja Tekoniemi **Työttömyys ja sosiaaliturva Venäjällä.** 31 s.
- 7/94 Pekka Sutela **Fiscal Federalism in Russia.** 23 p.
Jouko Rautava **Interdependence of Politics and Economic Development: Financial Stabilization in Russia.** 12 p.
Eugene Gavrilenkov **"Monetarism" and Monetary Policy in Russia.** 8 p.

- 8/94 Pekka Sutela **The Instability of Political Regimes, Prices and Enterprise Financing and Their Impact on the External Activities of the Russian Enterprises.** 31 p.
 Juhani Laurila **The Republic of Karelia: Its Economy and Financial Administration.** 37 p.
 Inkeri Hirvensalo **Banking Reform in Estonia.** 21 p.
- 9/94 Jouko Rautava **Euroopan unionin ja Venäjän välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus - näkökohtia Suomen kannalta.** 7 s.
- 10/94 Seija Lainela - Pekka Sutela **The Comparative Efficiency of Baltic Monetary Reforms.** 22 p.
 Tuula Ryttilä **Monetary Policy in Russia.** 22 p.
- 11/94 Merja Tekoniemi **Miksi Venäjän virallinen työttömyysaste on säilynyt alhaisena?** 19 s.
- 1/95 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1994.** 19 s.
 Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1994.** 21 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan talouskehitys 1994.** 19 s.
- 2/95 Urmas Sepp **Inflation in Estonia: the Effect of Transition.** 27 p.
 Urmas Sepp **Financial Intermediation in Estonia.** 32 p.
- 3/95 Vesa Korhonen **EU:n ja Venäjän kumppanuus- ja yhteistyösopimus.** 31 s.
 Jouko Rautava **Taloussintegraatio ja Suomen turvallisuus - Suomi Euroopan unionin idän taloussuhteissa.** 21 s.
 Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1985-94.** 10 s.
- 4/95 Nina Oding **Evolution of the Budgeting Process in St. Petersburg.** 29 p.
 Urmas Sepp **A Note on Inflation under the Estonian Currency Board.** 12 p.
 Pekka Sutela **But ... Does Mr. Coase Go to Russia?** 14 p.
- 5/95 Urmas Sepp **Estonia's Transition to a Market Economy 1995.** 57 p.
- 6/95 Niina Pautola **The New Trade Theory and the Pattern of East-West Trade in the New Europe.** 21 p.
 Nina Oding **Investment needs of the St.Petersburg Economy and the Possibilities to meeting them.** 20 p.
 Panu Kalmi **Evolution of Ownership Change and Corporate Control in Poland.** 21 p.
- 7/95 Vesa Korhonen **Venäjän IMF-vakauttamisohjelma 1995 ja Venäjän talouden tilanne.** 37 s.
 Inkeri Hirvensalo **Maksurästit Venäjän transitiotaloudessa.** 30 s.
 Seija Lainela **Baltian maiden omat valuutat ja talouden vakautus - pienten maiden suuri menestys.** 14 s.
- 8/95 Pekka Sutela **Economies Under Socialism: the Russian Case.** 17 p.
 Vladimir Mau **Searching for Economic Reforms: Soviet Economists on the Road to Perestroika.** 19 p.
- 9/95 Niina Pautola **East-West Integration.** 33 p.
 Panu Kalmi **Insider-Led Privatization in Poland, Russia and Lithuania: a Comparison.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Equity Markets in Russia.** 14 p.
 Jury V. Mishalchenko - Niina Pautola **The Taxation of Banks in Russia.** 5 p.
- 1/96 Juhani Laurila **Payment Arrangements among Economies in Transition: the Case of the CIS.** 23 p.
 Sergei Sutyurin **Problems and Prospects of Economic Reintegration within the CIS.** 17 p.
 Viktor V. Zakharov - Sergei F. Sutyurin **Manager Training - Another Emerging Market in Russian Educational Services.** 9 p.

- 2/96 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1995.** 12 s.
 Juhani Laurila **Katsaus lähialueisiin.** 28 s.
 Iikka Korhonen **Baltian vuosikatsaus.** 10 s.
 Pekka Sutela **Ukrainan ja Valkovenäjän taloudet vuonna 1995.** 10 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan siirtymätalouksien kehitys 1995.** 17 s.
- 3/96 Niina Pautola **Intra-Baltic Trade and Baltic Integration.** 12 p.
 Vesa Korhonen **The Baltic Countries - Changing Foreign Trade Patterns and the Nordic Connection.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Banking Sectors in Baltic Countries.** 22 p.
- 4/96 Niina Pautola **Trends in EU-Russia Trade, Aid and Cooperation.** 16 p.
 Niina Pautola **The Baltic States and the European Union - on the Road to Membership.** 20 p.
 Elena G. Efimova - Sergei F. Sutyryn **The Transport Network Structure of the St.Petersburg Region and its Impact on Russian-Finnish Economic Cooperation.** 11 p.
 Iikka Korhonen **An Error Correction Model for Russian Inflation.** 10 p.
- 5/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Direct Investment from Finland to Eastern Europe; Results of the 1995 Bank of Finland Survey.** 21 p.
 Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Social Consequences of Economic Reform in Russia.** 26 p.
 Iikka Korhonen **Dollarization in Lithuania.** 7 p.
- 6/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Suorat sijoitukset Suomesta Itä-Eurooppaan; Suomen Pankin vuonna 1995 tekemän kyselyn tulokset.** 20 s.
 Jouko Rautava **Suomi, Euroopan Unioni ja Venäjä.** 6 s.
 Niina Pautola **Baltian maiden talouskatsaus 1996.** 12 s.
- 1/97 Panu Kalmi **Ownership Change in Employee-Owned Enterprises in Poland and Russia.** 51 p.
- 2/97 Niina Pautola **Fiscal Transition in the Baltics.** 23 p.
 Peter Backé **Interlinkages Between European Monetary Union and a Future EU Enlargement to Central and Eastern Europe.** 19 p.
- 3/97 Iikka Korhonen **A Few Observations on the Monetary and Exchange Rate Policies of Transition Economies.** 8 p.
 Iikka Korhonen **A Brief Assessment of Russia's Treasury Bill Market.** 8 p.
 Rasa Dale **Currency Boards.** 14 p.
- 4/97 Sergei F. Sutyryn **Russia's International Economic Strategy: A General Assessment.** 17 p.
 Tatiana Popova **The Cultural Consequences of Russian Reform.** 17 p.
 Ludmilla V. Popova - Sergei F. Sutyryn **Trends and Perspectives in Sino-Russian Trade.** 11 p.
- 5/97 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1996.** 10 s.
 Iikka Korhonen - Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1996.** 12 s.
 Merja Tekoniemi **Katsaus lähialueisiin 1996.** 11 s.
 Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1996.** 10 s.
 Kari Pekonen **Valko-Venäjän talous vuonna 1996.** 6 s.
 Katri Lehtonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1996.** 13 s.
- 6/97 Niina Pautola **Towards European Union Eastern Enlargement - Progress and Problems in Pre-Accession.** 17 p.
 Katri Lehtonen **Theory of Economic Reform and the Case of Poland.** 26 p.
 Boris Brodsky **Dollarization and Monetary Policy in Russia.** 14 p.
- 7/97 Toivo Kuus **Estonia and EMU Prospect.** 24 p.
 Olga Luššik **The Anatomy of the Tallinn Stock Exchange.** 23 p.
 Riia Arukaevu **Estonian Money Market.** 20 p.

- 1/98 Iikka Korhonen **The Sustainability of Russian Fiscal Policy.** 8 p.
Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Challenges to Reforming Russia's Tax System.** 18 p.
Niina Pautola **Optimal Currency Areas, EMU and the Outlook for Eastern Europe.** 25 p.
- 2/98 Peter Westin **Comparative Advantage and Characteristics of Russia's Trade with the European Union.** 26 p.
Urszula Kosterna **On the Road to the European Union - Some Remarks on Budgetary Performance in Transition Economies.** 31 p.
- 3/98 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Keskuksen ja alueiden välisten suhteiden kehitys Venäjällä 1992-1997.** 10 s.
Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Katsaus Suomen kauppaan IVY-maiden ja Baltian maiden kanssa 1990-1997.** 11 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja ongelmat.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1997.** 10 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys 1997.** 12 s.
- 4/98 Kustaa Äimä **Central Bank Independence in the Baltic Policy.** 30 p.
Iikka Korhonen – Hanna Pesonen **The Short and Variable Lags of Russian Monetary Policy.** 11p.
Hanna Pesonen **Assessing Causal Linkages between the Emerging Stock Markets of Asia and Russia.** 10 p.
- 5/98 Laura Solanko **Issues in Intergovernmental Fiscal Relations – Possible Lessons for Economies in Transition.** 19 p.
Iikka Korhonen **Preliminary Tests on Price Formation and Weak-form Efficiency in Baltic Stock Exchanges.** 7 p.
Iikka Korhonen **A Vector Error Correction Model for Prices, Money, Output, and Interest Rate in Russia.** 12 p.
Tom Nordman **Will China catch the Asian Flu?** 14 p.
- 6/98 Saga Holmberg **Recent Reforms in Information Disclosure and Shareholders' Rights in Russia.** 17 p.
Vladimir R. Evstigneev **Estimating the Opening-Up Shock: an Optimal Portfolio Approach to Would-Be Integration of the C.I.S. Financial Markets.** 39 p.
Laura Solanko – Merja Tekoniemi **Novgorod and Pskov – Examples of How Economic Policy Can Influence Economic Development.** 14 p.
Ülle Lõhmus - Dimitri G. Demekas **An Index of Coincident Economic Indicators for Estonia.** 12p.
- 7/98 Tatyana Popova **Financial-Industrial Groups (FIGs) and Their Roles in the Russian Economy.** 24p.
Mikhail Dmitriyev – Mikhail Matovnikov – Leonid Mikhailov – Lyudmila Sycheva **Russian Stabilization Policy and the Banking Sector, as Reflected in the Portfolios of Moscow Banks in 1995–97.** 29 p.
- 1/99 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.
Iikka Korhonen – Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1998.** 10 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja näkymät.** 13 s.
Pekka Sutela **Ukrainan talouskatsaus 1998.** 14 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.